

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ AKADEMİK AÇIK ARŞİV YÖNERGESİ

Üniversite Senatosu Toplantı Tarihi ve Sayısı	26.12.2025 – 900
Sorumlu Birim	İTÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

BİRİNCİ BÖLÜM Başlangıç Hükümleri

Amaç

MADDE 1- Bu yönerge ile,

- İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) mensuplarının bilim ve teknolojiyi üretme ve geliştirme odaklı bilgi birikimine ait çıktılarının erişilebilirliğini, görünürlüğünü, kullanımını ve etkisini arttırmak,
- İTÜ adresli bilimsel çıktıları korumak, arşivlemek ve telifine uygun olarak açık erişime sunmak ve toplumla paylaşarak bilginin etkinliğinin artırmak,
- Açık Arşivler Girişimi Üst Veri Harmanlama Protokolü (Protocol for Metadata Harvesting (OAI-PMH)) standartlarına uygun olarak ulusal ve uluslararası harmanlama sistemlerine üst veri sağlamak amaçlanmaktadır.

Kapsam

MADDE 2- İTÜ Akademik Açık Arşiv, üniversite mensuplarının, üniversitede çalıştıkları süre içinde ürettikleri, üniversitemizce doğrudan veya dolaylı olarak desteklenen tüm akademik çalışmaları ve verilerini kapsar. İTÜ Akademik Açık Arşiv içeriği;

- Bilimsel dergilerde yayımlanmış makaleler,
- Yayımlanma aşamasında olan makaleler,
- Tezler (yüksek lisans, doktora),
- Konferans bildirisi ve sunumlar,
- Kitaplar,
- Kitap bölümleri,
- Seminer metinleri,
- Araştırma raporları,
- Proje raporları,
- Teknik dokümanlar,
- Araştırma verileri ve setleri,
- Patent belgeleri,
- Açık ders materyalleri,
- Video ve ses kayıtları,
- Yaratıcı çalışmaların görselleri,
- Kurumsal resim, haber, etkinlik afişi ve fotoğrafları,
- Müzik materyalleri,
- Tasarım çalışmalarından

oluşmaktadır.

Dayanak

MADDE 3- Bu yönerge, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 4/c, 12/c, 42/c ve 42/d maddeleri ile Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Açık Bilim Politikasına dayanılarak hazırlanmıştır. İlgili yasa maddeleri;

- 4/c: Yükseköğretim kurumları olarak yüksek düzeyde bilimsel çalışma ve araştırma yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilim verilerini yaymak, ulusal alanda gelişme ve kalkınmaya destek olmak, yurt içi ve yurt dışı kurumlarla iş birliği yapmak suretiyle bilim dünyasının seçkin bir üyesi haline gelmek, evrensel ve çağdaş gelişmeye katkıda bulunmaktır.
- 12/c: Türk toplumunun yaşam düzeyini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilim verilerini söz, yazı ve diğer araçlarla yaymak.
- 42/c: Her öğretim elemanı, bilimsel araştırmalarının, yayınlarının ve verdiği dersleriyle yönettiği seminerlerin ve uygulamaların listesini, yurt içinde ve dışında yapılan bilimsel kongrelerdeki tebliğlerin birer örneğini, bağlı bulunduğu birim yöneticisinin aracılığıyla rektörlüğe sunmak zorundadır. Yayınlanmayan eserlerin daktilo ile yazılmış birer kopyası verilir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun eser sahibine tanıdığı haklar saklıdır.
- 42/d: (Değişik: 17/8/1983 - 2880/23 md.): Öğretim elemanlarının bilimsel yayınları için üniversitelerde ve Yükseköğretim Kurulu'nda özel arşiv tutulur.

Tanımlar

MADDE 4- Bu yönergede adı geçen;

- a. Açık arşiv: İTÜ Akademik Açık Arşivi,
- b. Açık erişim: Genel anlamda araştırmacıların, kamu kaynakları ile üretilmiş bilimsel yayınların tam metinlerine finansal, yasal ve teknik engeller olmaksızın kamuya açık internet aracılığıyla ücretsiz erişebilmelerini ifade eder. İTÜ açık erişim arşivi ise üniversite mensubu tarafından üretilmiş akademik çalışmaların dijital kopyalarına herhangi bir ücret ödemedi, engelsiz bir biçimde erişimi ifade eder. İlgili çalışmalar öncelikle hakem değerlendirmesinden geçerek yayımlanma hakkı kazanmış makaleleri, konferans bildirimlerini, proje çıktılarını, açık ders materyallerini vb.,
- c. Akademik çalışmalar: Bir üniversite mensubunun araştırma faaliyetleri sonucu ortaya çıkan tüm çalışmalarını,
- d. İdari birimler: İTÜ'nün Daire Başkanlıkları ve Genel Sekreterliğe bağlı birimleri,
- e. İTÜ Akademik Açık Arşiv: İTÜ'nün ürettiği, bilimsel çıktılarının elektronik ortamda toplandığı, saklandığı, indekslendiği, uzun dönem korunduğu ve telifine uygun olarak dağıtımının sağlandığı hizmetler bütünü,
- f. Kütüphane: İTÜ Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığını,
- g. Üniversite: İstanbul Teknik Üniversitesini,
- h. Üniversite mensubu: İTÜ akademik ve idari personelini, doktora, yüksek lisans ve lisans öğrencileri,
- i. Açık erişim: Genel anlamda araştırmacıların, kamu kaynakları ile üretilmiş eğitim ve bilimsel yayınların tam metinlerine finansal, yasal ve teknik engeller olmaksızın kamuya açık internet aracılığıyla ücretsiz erişebilmelerini ifade eder. İTÜ açık erişim

arşivi ise üniversite mensubu tarafından üretilmiş akademik çalışmaların dijital kopyalarına herhangi bir ücret ödemedi, engelsiz bir biçimde erişimi ifade eder.

- j. Akademik çalışmalar: Bir üniversite mensubunun araştırma faaliyetleri sonucu ortaya çıkan tüm çalışmalarını,
- k. Arşivleme: Bir üniversite mensubunun bilimsel katkı sağladığı akademik çalışmasının Akademik Açık Arşiv'de depolanması sürecini ifade etmektedir.
 - 1. İvedi arşivleme: Akademik çalışmaların hakem denetiminden geçmiş biçimlerinin ivedilikle depolanmasını ve depolanan bu akademik çalışmanın ambargo yoksa hemen, ambargo varsa ambargo süresinin bitiminden sonra otomatik olarak erişime açılmasını ifade eder (ambargo süresi altı [6] ayı geçmeyecektir).
 - 2. Kişisel arşivleme: Üniversite mensubunun, bilimsel dergilerde yayımladığı, kongre-konferans gibi farklı etkinliklerde sunduğu çalışmalarının birer kopyasını Akademik Açık Arşiv'e koyması ve açık erişime açması sürecini ifade eder.
 - 3. Ambargo: Araştırma sonuçlarının telif ve ulusal güvenlik gibi gerekçelerle belli bir süre erişime kapalı olmasıdır. Eserlerin tam metinlerinin üniversite tarafından kabul edilen nedenlerle belli sürelerle (en az 6, en çok 36 aya kadar) Akademik Açık Arşiv'de erişime açılmaktan muaf tutulmasını ifade eder.

Açık Erişimde; meta veri ve tam metin, web ortamında görünür ve erişilebilir. Ambargolu erişimde; meta veriler görünür, erişilebilir, ancak tam metin ambargo sürecinin sonuna kadar erişilebilir değildir.

- l. Avrupa Açık Bilim Bulutu (European Open Science Cloud – EOSC): Avrupa Komisyonu'nun Nisan 2018'de ayrıntılarını açıkladığı, Avrupa Birliği'ndeki araştırmacılar ve bilim-teknoloji uzmanlarının akademik dergi ve kitaplarda "gömülü" verisinin toplanmasını ve bu verilerin herkesin kullanımına açılmasını hedefleyen bir projedir.
- m. FAIR prensipleri: Araştırma verisi yönetiminde veya Avrupa Açık Bilim Bulutu ile ilgili girişimlerde yer alan bir kısaltmadır. Verinin Findable (bulunabilir), Accessible (erişilebilir), Interoperable (birlikte çalışabilir) ve Reusable (yeniden kullanılabilir) olması prensiplerine dayanmaktadır.
- n. Open Policy Finder: Açık Politika Bulucu, açık erişim arşivleme ve uyumluluk bilgileri konusunda güvenilir bir kaynaktır. Dergi ve kitaplar için yayıncı politikalarının ve arşivleme ve yayınlama için fon sağlayıcı gereksinimlerinin net ve doğru özetlerini sunar.
- o. ORCID (Open Researcher and Contributor ID): Bilim insanları ve akademik otoriteleri benzersiz olarak tanımlamak için kullanılan tescilsiz alfa nümerik koddur. ORCID açık, kâr amacı olmayan, topluluk temelli bir araştırmacı kimlik sağlayıcısıdır. Araştırmacıların farklı veritabanlarında ve kaynaklarda bulunan tüm bilimsel araştırma yayınlarını ve aktivitelerini bir kimlik altında birleştirmesine yarar. Scopus Author ID'sinde (ya da ID'lerinde) bulunan tüm bilimsel yayınlar ORCID oluşturularak bu ID altında birleştirilebilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Esaslar, Yürütme Esasları, Yönetim Birimleri, Görev ve Yükümlülükler

Genel esaslar

MADDE 5- Aşağıda belirtilen esasların düzenlenmesi ile;

- a. Üniversite, mensuplarının yayınlarının telif haklarını korur.
- b. İTÜ, Açık Arşiv’de arşivlenen araştırma sonuçlarının derlenmesini, düzenlenmesini ve korunmasını güvence altına alır. Açık Arşiv’in yürütülmesinden ve yönetiminden Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (KDDB); teknolojik alt yapı hizmetlerinden Bilgi İşlem Daire Başkanlığı (BİDB) sorumludur.
- c. Yönerge üniversite mensuplarının İTÜ’de görev yaptığı süre içerisinde baş yazar veya yardımcı yazar olduğu bütün akademik çalışmalarına uygulanır.
- d. Yayına kabul edilen hakemli dergi makalelerine ve yayımlanmış konferans bildirimlerine ait üst veriler (başlık, yazarlar, kurumsal bağlantı, makaleyi kabul eden derginin adı vb.) Açık Arşiv’de telife uygun olarak arşivlenir.
- e. İTÜ yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin tezleri YÖK Tez’de yayımlandıktan sonra Açık Arşiv’de arşivlenir.
- f. İTÜ, Üniversite mensuplarının kamuya açık araştırma raporlarında kanıt işlevi gören ve/veya hakemli yayınlarda referans verilen tüm araştırma veri setlerinin Açık Arşiv’de depolanmasını sağlar.
- g. Üniversite mensupları, yayınlarının Açık Arşiv’de arşivlenebilmesi için telif hakkı sahipliğini koruyabilir ve sadece yayınlama için gerekli olan haklar konusunda yayıncılara lisans verebilir ya da yayınlarına en geniş erişim hakkı sağlayacak lisansları üniversiteye teklif edebilir.
- h. Üniversite mensuplarının tüm hakemli dergi makalelerinin ve konferans bildirimlerinin bir kopyası yayına kabul edilir edilmez; tezlerinin, araştırma raporlarının, çalışma belgelerinin ve akademik nitelikli diğer eserlerinin ise bir kopyası kabul edilince veya yayımlanınca Açık Arşiv’de arşivlenir.
- i. Üniversite mensupları yayınlarının tam metninin, gerekçelerini (örneğin; patent alma, ulusal güvenlik vb. gibi) belgelemek kaydıyla belirlenen süreler dahilinde Açık Arşiv aracılığıyla yayınına ambargo uygulatabilirler. Süre bittiğinde yayımlar otomatik olarak erişime açılır.
- j. Üniversite mensuplarının birden fazla kurumdan birden fazla yazarın iş birliği ile yaptıkları çalışmalar Açık Arşiv’de arşivlenir.
- k. Üniversite mensupları akademik çalışmalarının son sürümlerini, ambargo ve benzeri koşullar nedeniyle sınırlandırılmış veya tamamen engellenmiş olmadığı sürece Açık Arşiv’de arşivlenmesini kabul eder.
- l. Yayıncı ambargosu olduğu durumlarda, yayınların görünürlüklerini artırmak amacıyla yayının üst verilerinin açık bir şekilde erişilebilir olması gerekir. Bununla birlikte, yayıncıların koşulları izin verir vermez yayınların tam metinleri akademik açık arşivde erişime açılır.
- m. Yayın yılına bakılmaksızın kitap, kitap bölümü, rapor, çalışma belgesi vb. gibi İTÜ adresli tüm yayımlar ve araştırma çıktıları Açık Arşiv’de arşivlenir.
- n. Yayınlar arşivlenirken mümkün olan en kısa zamanda erişime açılır. Açık Arşiv’deki sınırlı erişim ve yayınlara erişim izni verme hakkı yayının yazarına aittir.
- o. Yayınların Açık Arşiv’de arşivlenmesini sağlama işi yazara/üniversite mensuplarına aittir.

- p. Birden fazla üniversite mensubu tarafından gerçekleştirilmiş çok yazarlı çalışmalarda kaynağın arşivlenmesi sorumluluğu başyazara aittir.
- q. Üniversite, araştırmacıları mevcut yönergenin yürürlüğe girdiği tarihten önce yazdıkları yayınları akademik açık arşive koymaya ve bu yayınları mümkün olan en kısa sürede açık bir şekilde erişilebilir kılmaya zorunlu tutar.

Yürütme Esasları

MADDE 6- Bu yönerge İTÜ Açık Bilim Komisyonu tarafından yürütülür. Konu ile ilgili işlerin yürütülmesi, Rektörlük tarafından görevlendirilecek personelle karşılanır.

Sorumluluk, Görevler ve Yükümlülükler

Üniversite

MADDE 7- Üniversite'nin görev ve sorumlulukları aşağıda belirtilmiştir:

- a. Açık Arşiv'in yönetilmesi için gerekli olan yazılım ve donanım altyapısını sağlar.
- b. Üniversite mensuplarını içeren eğitim, öğretim programları ve bilinçlendirme faaliyetleri yoluyla açık bilim/açık erişim anlayışını benimser ve iyileştirme projelerine destek verir.
- c. Hedeflenen anlayışı gerçekleştirmek amacıyla Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı (KDDB) altında açık bilim uygulamalarını koordine edecek ve sürdürülebilirliğini sağlayacak en az bir (1) veri yöneticisi, bir (1) akademik açık arşiv sistemi yöneticisi ve bir (1) açık bilim ve bilimsel iletişim sorumlusundan oluşacak ekip oluşturur.
- d. Benzersiz tanımlayıcıların (DOI, ORCID veya diğerleri gibi) kullanımının zorunluluğunu sağlar.

Açık Bilim Komisyonu

MADDE 8- Yönergenin yürütülmesini sağlamak, komisyon toplantıları ile gerekli kararları almak ve yönergede revizyon sağlamaktan sorumludur. Yönergenin doğru ve etkin bir şekilde uygulanmasından Rektöre karşı sorumludur. Komisyon, bu sorumluluğu, Rektörlük Makamından aldığı yetkiyle yerine getirir.

Lisansüstü Eğitim Enstitüleri

MADDE 9- Enstitülerin görevi, lisansüstü tezlerinin Açık Arşiv'de depolanması ve telif hakkına uygun olarak açık erişime sunulması için tez müelliflerini teşvik etmek olarak belirlenmiştir.

Kütüphane

MADDE 10- Kütüphanenin görev ve sorumlulukları aşağıda belirtilmiştir:

- a. Kütüphane, Açık Arşiv sürecinin oluşturulması ve yönetilmesinden sorumludur.
- b. Kütüphane, Açık Arşiv'in uluslararası standartlara sahip uygun arşivlerle OpenAIRE Üst Veri Şeması aracılığıyla birlikte çalışabilir olmasını, FAIR prensipleri ve Avrupa Açık Bilim Bulutu teknik özellikleriyle ilgili sertifika gerekliliklerine uygunluğunu sağlar.

- c. Kütüphane, üniversite mensuplarını Açık Arşiv'den haberdar etmek amacıyla, bilgilendirme kılavuzları hazırlar, videolar, sosyal medya tanıtım içerikleri vb. gerekli tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarını yapar.
- d. Kütüphane, üniversite bölümleri ve diğer ilgili kurumlarla iş birliği içerisinde, açık bilimin benimsenmesini kolaylaştırmak ve üniversite mensuplarına gerekli beceri ve uzmanlığı sağlamak için eğitim programları koordine eder. Bu tür eğitimler, açık erişim yayıncılığı, açık veri, veri yönetimi, araştırma verisi ve araştırma etiği için gerekli becerileri içerir.
- e. Açık arşiv çalışmalarına yönelik olarak diğer üniversite ve ilgili kurumlarla yapılacak anlaşma ve iş birliği çalışmaları Kütüphane tarafından yürütülür.
- f. Kütüphane, üniversite mensuplarının Açık Arşiv'e aktardıkları bilimsel çalışmaların üst verilerini Açık Arşivler Girişimi Üst Veri Harmanlama Protokolü standartlarına göre kontrol eder. Gerekli durumlarda düzeltme için yazarlarla birlikte çalışır.
- g. Kütüphane, Açık Arşiv'in içeriğini sistem tarafından sağlanan istatistiklerce izler, İTÜ Açık Bilim Politikası ve ilgili yönerge ile uyumluluğunu takip eder.

Bilgi İşlem Daire Başkanlığı

MADDE 11- Açık Arşiv yazılımının kurulumu, güncellenmesi, yedeklenmesi, uzun dönem korunarak saklanması, güvenliğinin sağlanması ve ulusal ve uluslararası harmanlama sistemlerine veri sağlanması süreçlerini yürütür.

Yayımlama ve Yararlanma Hakkı

MADDE 12- Açık Arşiv'de bilgi kaynaklarını yayımlama ve onlardan yararlanma hakkı aşağıda belirlenen koşullarda gerçekleştirilir:

- a. Açık Arşiv'deki çalışmaların tam metinlerine serbest erişim, yazarın kararına ve yayının telif hakkı durumuna bağlıdır.
- b. Herhangi bir dergide yayımlanmış veya yayımlanma kararı alınmış çalışmalar, telif hakları doğrultusunda, dergideki biçimi dışında Açık Arşiv'de arşivlenebilir.
- c. Telif hakkı üçüncü kişi veya kurumlarda olan İTÜ adresli yayınlar, telif hakkı koşullarına göre Açık Arşiv'de arşivlenir. Uluslararası yayınların telif koşulları için "Open Policy Finder" referans alınır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yürürlük ve Yürütme

Yürürlük

MADDE 13- Bu yönerge, Üniversite Senatosu tarafından kabul edildiği tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 14- Bu yönerge hükümlerini Rektör yürütür.